

CONTACTUL LINGVISTIC ȘI SITUAȚIA INTERFERENȚELOR LINGVISTICE

Mădălina BĂLU
România, drd ULIM

Linguistic contact (interlinear contact) or contact between languages - signifies all situations in which the simultaneous presence of two languages affects the language behavior of the individual (Weinreich); the term refers both to the psycholinguistic function of the individual who possesses more than one language (hence, the bilingual individual) and the bilinear environment in which the individual has to adapt his or her behavior.

Contact between languages looks like the pursuit of interference - the reciprocal influence of languages. Degree however, the influence is directly influenced by the linguistic factors: structure and origin. In this respect, two languages closely related to one another or with a very similar structure will influence each other much more strongly than two languages related to one another or typological. Whatever the point of the interest in following the contact between languages, the starting point is always a certain stage of bilingualism. The problem of contact between languages and, implicitly, the problem of bilingualism cannot be studied except on an interdisciplinary basis. The search for research involves an important sociological dimension, because we want to examine the contact between languages and, implicitly, bilingualism, this is, of course, we need to know the sociocultural framework in which we have a cultural and social contact.

Keywords: *language, bilingualism, behavior, interdisciplinary, linguistic contact.*

Termenul **contact lingvistic** (contact dintre limbi) a fost propus inițial de André Martinet și a înlocuit o mulțime de termeni folosiți anterior, care erau ambigui, dintre care cel mai răspândit fusese termenul amestec de limbi (melange). Termenul contact are și el două conotații: înseamnă atât „atingere” cât și „legătură”, „relație”, de aici se poate deduce că acel contact poate fi pasager, cu implicații lingvistice de suprafață sau poate denumi un proces de durată. **Contactul lingvistic (contact interlingvistic) sau contact dintre limbi** – semnifică toate situațiile în care prezența simultană a două limbi afectează comportamentul de limbaj al individului (Weinreich); termenul se referă atât la funcționarea psiholingvistică a individului care stăpânește mai mult de o limbă (deci, a individului bilingv), cât și situațiile de anturaj bilingv în care individul trebuie să-și adapteze comportamentul de limbaj.

Deși foarte folosit, termenul *contact* poate crea totuși ambiguități, deoarece nu este un termen propriu-zis lingvistic, ci face parte din terminologia sociologiei și este polisemantic, fiind echivalent cu bilingualism, interferență, împrumut. Contactul lingvistic poate fi stabilit între orice fel de limbi, total diferite ca structură sau asemănătoare, legate sau nelegate genetic, în funcție de relațiile colectivităților umane. Contactul dintre limbi are ca urmare interferența - influența reciprocă a limbilor. Gradul de interferență e însă direct influențat de factorii lingvistici: structură și origine. Astfel, două limbi înrudite genetic îndeaproape sau cu structura foarte asemănătoare se influențează reciproc mult mai puternic decât două limbi neînrudite genetic sau tipologic. Oricare ar fi

aspectul interferenței ca urmare a contactului dintre limbi, punctul de pornire este întotdeauna un anumit stadiu de bilingvism.

De aceea în mod practic „două sau mai multe limbi pot fi considerate în contact dacă sunt folosite alternativ de aceleași persoane. Indivizii vorbitori reprezintă locul contactului”. Deși este vorba de un aspect foarte important din viața limbilor, contactul lingvistic și interferența nu au stat în atenția specialiștilor decât relativ târziu, respectiv, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea și sub aspect negativ, de condamnare a cuvintelor străine declarate „barbarisme”.

La începutul secolului al XIX-lea, se atrage atenția asupra contactului și interferenței indirect, prin afirmarea și demonstrarea impenetrabilității unora dintre comportamentele limbii. Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, începe să se atragă atenția și asupra convergenței limbilor (convergența presupune schimbările interne ale fiecărei limbi aflate în contact, evoluția proprie a fiecărei limbi aflate în contact), nu numai asupra divergenței lor (divergența presupune evidențierea particularităților diferențiatore, a specificului de structură și de sisteme ale celor două limbi aflate în contact).

Între aceste poziții extremiste există teza moderată, de fapt singura realistă, adevărată: cercetarea minuțioasă a faptelor lingvistice, fără idei preconcepute și fără etichetarea lor rigidă și absolută. Prin urmare, contactul dintre limbi se realizează, în general, prin intermediul bilingvismului. Termenul de bilingvism poate fi, totodată, substituit prin cuvântul influență, interferență sau împrumut ca fenomene, rezultate din contactul lingvistic. În cazul acesta prin bilingvism nu se înțelege neapărat întrebuințarea exclusivă a două limbi de către aceeași persoană, ci o interferență lingvistică. În aceste condiții se realizează o influență reciprocă între două sisteme lingvistice diferite, ca urmare a învățării celei de a doua limbi odată cu limba maternă (Al. Rosetti, *Istoria limbii române*).

Direcția și natura bilingvismului sunt condiționate de tipul de contact între limbi. Tipurile de contact lingvistic pot fi: externe (interlingvistice), adică aria geografică; interne (intra lingvistice, intraregionale, inclusiv enclave aloglote, adică caracterul de limbă:indigenă sau imigrantă; directe, interumane, adică contactul direct de tip oral dintre grupurile culturale și etnice, precum și raportul numeric dintre aceste grupuri; la distanță, adică prin intermediul scrisului, învățământului sau a mass-media. De exemplu, impunerea limbii ocupanților în fostele colonii, ocupații teritoriale: în Canada - engleză și franceză, în India, Australia - engleză; în America - spaniolă etc. În fosta U.R.S.S. limba rusă a fost impusă tuturor popoarelor din acest vast teritoriu a lumii; contacte culturale, între o limbă clasică (alias „moartă”) și limbi vii; între limbi aflate la mare distanță (lingua franca); dominația monolingvismului într-o țară sau, din contră, a plurilingvismului, multitudinea limbilor necesitând o limbă în contact de intercomunicare între alogloți (vorbitori de diferite limbi, aceasta fiind de obicei limba oficială sau a majorității);

Problema contactului dintre limbi și, implicit, problema bilingvismului nu poate fi studiată decât pe o bază interdisciplinară. Astfel de cercetare implică o importantă dimensiune sociologică, deoarece pentru a examina contactul dintre limbi și, implicit, bilingvismul, este, evident necesar să cunoaștem cadrul sociocultural în care are el loc, să elucidăm influența factorilor nonlingvisticii și a contextului sociocultural al contactului.

Aceste prime observații ale lui Weinreich cu privire la cadrul psihologic și sociocultural al contactului dintre limbi (termenul limbă include aici atât „limba națională, cât și dialectele ale aceleași limbi sau varietăți ale aceleiași dialect”), referitoare la specificitatea contactului lingvistic și celui cultural au constituit embrionul viitoarei dezvoltări a sociolingvisticii, au stimulat cercetarea fenomenului de bilingvism. Prin urmare, studiile pur lingvistice asupra limbilor în contact sunt coordonate cu studiile extralingvistice asupra bilingvismului, precum și a fenomenului de interferență.

Geografii și etnografii descriu populațiile bilingve, sociologii examinează funcționarea limbilor coexistente într-o comunitate, juriștii studiază statutul legal acordat limbilor minorităților în diversele state, investigațiile educatorilor, interesați de copii bilingvi și de predarea limbilor străine, stimulează pe psihologi în analiza efectelor bilingvismului asupra personalității umane.

Toate aceste cercetări sunt prezente astăzi într-o literatură vastă și dispersată. Dar, deși sunt divergente ca scop și domenii, toate aceste cercetări sunt esențial complementare pentru înțelegerea unui fenomen cu atâtea dimensiuni, cum este bilingvismul și mai ales interferența.

Necesitatea abordării interdisciplinare a problemelor contactului lingvistic a apărut abia în deceniul șaptezeci al sec. al XX-lea, deoarece la apariția lucrării lui Weinreich (*Languages in contact* – 1953), domina orientarea structuralistă, care preconiza studierea limbii în sine, în afara oricărei condiționări exterioare sistemului. Abia în deceniul șaptezeci al sec. al XX-lea însă, această idee a fost valorificată prin dezvoltarea cercetărilor interdisciplinare concrete. Așa a apărut știință nouă, numită sociolingvistică alături de psiholingvistică, etnolingvistică, lingvistică matematică etc. (I. Coteanu, *Lingvistică și filologie, în Crestomație de lingvistică generală*, Editura Fundației România de Măine, București, 1998.).

Interferențele lingvistice, sociale și culturale produc nenumărate modificări (împrumuturi de cuvinte/unități frazeologice, calcuri lingvistice etc.) în sistemul limbilor, văzut într-o continuă mișcare, reconstrucție și inovație. În orice moment, limba conține „reminiscențe ale trecutului și premise ale viitorului”; ea „se constituie – în conformitate cu aserțiunea lui E. Coșeriu – diacronic și funcționează sincron”.

Cu referință la problema **î m p r u m u t u l u i l i n g v i s t i c e**, academicianul Marius Sala consemnează : „Contactul dintre limbi există din cele mai vechi timpuri; diferitele colectivități umane au intrat în relație unele cu altele în diversele etape istorice, astfel că acest fenomen a jucat un rol important în evoluția lingvistică. Este un fenomen care se regăsește în toate regiunile globului, căci nicăieri nu s-a putut constata existența unei limbi complet izolate, fără contact cu limbile vecine”. O consecință a interacțiunii lingvistice o reprezintă pătrunderea în vocabularul limbilor a împrumuturilor, văzute la început, într-o lumină negativă, în calitate de străinisme .

Comparatiștii au consemnat că nu există granițe stricte între limbi și că, prin urmare, există legături lingvistice, culturale, sociale, civice între acestea. „Creații ale unor colectivități umane” și instrumente de înțelegere în cadrul colectivităților umane, limbile „reflectă nu rațiunea universală, ci instituțiile sociale și civice ale fiecărei comunități, ca atare, particularitățile spirituale, psihice și civice ale acestora” .

Schimbările presupun anumite cauze, cum ar fi de exemplu, cele de natură extralingvistică: răspândirea geografică a vorbitorilor, amestecul etnic, bilingvismul ca „produs al limbilor în contact”, împrumutul. Aceste aspecte au loc sub influența altor factori: politici, sociali, economici, culturali, geografici. Marius Sala consemnează două tipuri de factori, care pot stimula sau pot chiar împiedica interacțiunea a două limbi (A și B):

1. Factori lingvistici (structurali) – vizează elementele sistemului și capacitatea acestuia de a accepta sau de a respinge elementele de natură străină, în funcție de propriile sale „tendențe de evoluție” – aceasta fiind teoria lui R. Jakobson, preluată și acceptată ulterior chiar de U. Weinreich. Roman Jakobson precizează: „contactul dintre limbi are rolul de declanșare sau de accelerare a unor fenomene care evoluează independent”. Din aceeași categorie fac parte:

– „inegala penetrabilitate a compartimentelor limbii” de care vorbește Al. Graur (într-adevăr, domeniul morfologiei este mai greu penetrabil comparativ cu cel al lexicului, iar faptele lingvistice o dovedesc);

– una dintre cele două limbi aflate în contact este „limbă maternă” (A), peste care se suprapun elementele limbii străine (B);

– posibilitatea modificării sau „restructurării” sistemului în părțile sale vulnerabile, mai puțin organizate – cu referire în special la nivelurile fonologic și lexical (A);

– „frecvența unui element în vorbire” (B);

– preferarea unui „material lingvistic autohton” (cu referire, în special, la împrumuturi)

2. factori extralingvistici – care sunt externi sistemului (politic, economic, social, cultural și geografic).

Bilingvismul este un fenomen răspândit, care în perioada actuală generează un interes sporit din partea mai multor specialiști din domenii diferite, cum ar fi lingvistica, psihologia, didactica, sociologia, politologia, sociolingvistica ș.a.

Tipologia **bilingvismului** este foarte vastă și se modifică în permanență, însă cele mai importante procese de ordin psihopedagogic, social-politic și cultural sunt legate de bilingvismul individual și de bilingvismul colectiv. În timp ce bilingvismul individual pune probleme mai mult de ordin pedagogic și cultural, bilingvismul colectiv are multe aspecte legate de anumite procese politice și sociale complicate, ce pot conduce la tensiuni și ciocniri, care au la bază conflictul lingvistic.

Conform situației în legislație putem vorbi despre **bilingvism oficial sau decretat** (în cazul bilingvismului oficial se aplică două principii: principiu teritorial (Confederația Elvețiană) sau principiul personalității (Canada). Astfel, bilingvismul oficial poate fi: *impersonal* (guvernare bilingvă, cetățeni monolingvi); *personal* (guvernare monolingvă, cetățeni bilingvi). Conform funcțiilor sociale a fiecărei limbi, avem **bilingvism neutru sau funcțional** (ambele limbi funcționează în toate sferile sociale); **bilingvism diglosic** (caracteristic situațiilor de diglosie); *parțial* (are loc trecerea parțială la limba A în urma presiunii externe cu caracter politic și social, de exemplu, emigrarea); *total* (are loc înlocuirea totală a uneia dintre limbi cu cealaltă limbă în unele sfere sociale superioare).

În funcție de politica lingvistică promovată distingem **bilingvism de asimilare**, care, la rândul său poate fi: *substitutiv*, *de transfer*, *negativ* (dacă se duce o politică de asimilare a unei limbi genic și structural diferită de cea impusă;

școala poate contribui la asimilarea progresivă a vorbitorilor care utilizează acasă o altă limbă decât cea a statului); *de menținere sau pozitiv* (școala poate perpetua bilingvismul unei populații).

Conform condițiilor geografice și sociale: ***bilingvism natural*** (traie în apropierea frontierei dintre două arii lingvistice sau într-o localitate bilingvă, căsătorii mixte); ***bilingvism instituțional*** (fiecare instituție, corporație, minister etc. Poate practica propriul său bilingvism). Acesta se manifesta *vertical* (dacă direcția funcționează într-o limbă și forța de muncă în alta, comunicarea între superiori și subalterni se face prin intermediul cadrelor bilingve); *orizontal, de legătură* (între instituții care funcționează în limbi diferite).

Diglosia - situație lingvistică, relativ stabilă, în care coexistă două limbi diferite sau două varietăți ale uneia și aceleiași limbi, caracterizate prin repartiție funcțională *inegală*: una dintre cele două limbi sau varietăți ale limbii (cea normată sau *varietatea înaltă*) are funcționare oficială, publică, iar cea de a doua limbă sau varietate (dialectul sau *varietatea joasă*) este utilizată în sfera familială, colocvială.

În Republica Moldova situația de bilingvism este dată de limbile română și rusă, care concurează timp îndelungat și această concurență reprezintă un focar permanent de conflicte lingvistice.

Bilingvismul colectiv sau social, care cuprinde parțial sau total o anumită comunitate, este de cele mai multe ori impus, fiind rezultatul unor contacte economice sau de altă natură, al unor acțiuni politice, promovate de structurile statale. Exemple clasice în acest sens reprezintă politicile lingvistice ale țărilor metropole în teritoriile colonizate, unde era impusă limba colonizatorilor, ca limbă a autorităților, cu funcții mai largi și cu un prestigiu social - economic mai înalt decât al limbilor bășinașe. Un astfel de bilingvism impus este și cel din Republica Moldova, unde limba rusă a fost intens promovată de către autoritățile țariste după anexarea Basarabiei în 1812, precum și în perioada sovietică, atunci când rusa avea un statut privilegiat în toate republicile fostei URSS.

Bilingvismul social este cu precădere consecința contactului dintre limbi la nivelul colectivității, când oamenii deprind o altă limbă selectiv, ghidați doar de necesitățile curente de comunicare, și își însușesc anumite structuri lexicale și gramaticale în mod intuitiv, de la vorbitorii nativi cu care vin în contact.

De cele mai multe ori, în asemenea situații, are loc însușirea nesistematizată, haotică a limbii dominante, din motivul că aceasta este promovată de autorități și are un prestigiu mai mare. Un astfel de contact lingvistic generează și cele mai multe probleme de exprimare, atât în limba maternă, cât și în limba străină, deoarece preluarea stihinică a unor forme din limba străină se face prin corelarea acestora cu sistemul propriei limbi și din perspectiva acesteia, ajungându-se la forme de exprimare hibride, provenite din amestecul celor două idiomuri. În felul acesta a apărut fenomenul numit de mulți autori **semilingvism**, ceea ce este „incapacitatea individului de a vorbi clar, coerent și elaborat în vreuna dintre limbi, înapoierea culturală și depersonalizarea sa”. Anume acest bilingvism necontrolat modifică configurația limbii vorbite, în cazul nostru a românei influențate de rusă, în care apar numeroase abateri de la normele limbii literare. Printre acestea se atestă cel mai des: împrumuturile nejustificate, de tipul *picienie* (biscuit), *davlenie* (tensiune arterială), *culioc* (pungă de plastic), *malină* (zmeură), *bancă* (borcan), *coftă* (bluză); calchieri ca *necătând, cu sărbătoarea!*, *nu se primește*;

În unele zone cu vorbitori de română, cum ar fi Transnistria sau regiunea Odesa, fenomenul ia proporții catastrofale, reprezentând o formă avansată de asimilare lingvistică. Despre degradarea limbii române vorbite în condițiile bilingvismului social s-au scris nenumărate articole și această degradare este una dintre cauzele nemulțumirii față de un asemenea tip de bilingvism, care îi afectează doar pe băștinași, pe când vorbitorii de limbă rusă rămân, în mare parte, monolingvi. Situația când rusofonii nu vorbesc limbile țărilor/republicilor în care locuiesc este una generalizată în spațiul ex-sovietic și acest lucru generează tensiuni permanente în societate. Acest „dezechilibru lingvistic” conduce, de regulă, la situațiile de conflict lingvistic, deoarece fiecare parte luptă pentru supremația propriei limbi și pentru utilizarea acesteia în toate sferile vieții sociale. Astfel, „conceptul de conflict lingvistic ar putea fi aplicat de fiecare dată, când două grupuri diferențiate din punct de vedere lingvistic coabitează în cadrul aceleiași organizări statale, iar unul din cele două grupuri are față de celălalt avantaje legale sau de facto”. Avantajele sunt pentru limba dominantă, care capătă o răspândire mai mare și o utilizare mai largă în toate sferile vieții sociale, precum și un statut juridic preferențial, iar limba dominată are răspândire mai redusă și mai puține drepturi.

De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că situația de bilingvism din Republica Moldova este determinată nu doar de vorbitorii nativi ai limbilor română și rusă, adică de moldovenii și de rușii, ci și de reprezentanții altor etnii, în special, ucrainenii, găgăuzii și bulgarii, care în mare parte își abandonează propriile limbi materne și adoptă limba rusă. De aceea, în Republica Moldova, limbile care contează în comunicarea instituțională, la nivelul societății, în ansamblu, sunt româna și rusa, celelalte limbi, minoritare, au o pondere comunicativă redusă și reprezintă doar forme de manifestare a culturii spirituale a etniilor respective. Statul susține prin diverse mijloace dezvoltarea și promovarea limbilor minoritare, ca valori spirituale ale întregii societăți. Anume acest aspect este accentuat de documentele de politici lingvistice europene, care acordă atenție și susținere limbilor minoritare, celor cu puțini vorbitori sau pe cale de dispariție.

Evoluția egalității lingvistice în statul bilingv trebuie să urmeze uneori o cale lungă și penibilă, care întoarce la dreapta sau la stânga. E vorba nu numai de lupta pentru egalitatea juridică, dar și de măsurile de echivalare a puterii limbilor, drept exemplu, să urmărim cazul Belgiei. Belgia este compusă din: - trei comunități: franceză, germanofonă, flamandă. Prin Constituția din 1831, care s-a aflat în vigoare până în 1994, dar cu modificări nenumărate, Belgia este proclamată monarhie constituțională și stat unitar. Viața politică postbelică a Belgiei a fost marcată de conflicte, uneori cu accente violente, dintre sudul valon și nordul flamand; încă din anul 1968 au apărut tendințe de federalizare care au impus reforma organizării administrative a statului. Întrucât aria comunităților nu coincide în întregime cu aria regiunilor, există patru spații lingvistice: francez, german, olandez, bilingv Bruxelles. În 1880, când a apărut Belgia, limba oficială era franceza. În orașele și satele flamande erau școli unde se preda flamanda, dar după ieșirea din aceste școli, tinerii care își urmau studiile mai departe treceau la franceză. Flamanda era limba unui mic popor. Prin 1848, are loc o renovare venind în mare parte din mediul creștinilor catolici, în fruntea acestei mișcări erau preoții din colegii. Studenții care veneau din aceste colegii se încadrau să revalorizeze evenimentul flamand. Răspândit în popor, evenimentul căpătă un caracter

democratic și social. Flamanzii țineau cont de faptul că ei înșiși fuseseră urmașii părinților săraci care răzbăteau cu greu la o funcție de conducere în industrie, în comerț, administrație. Această constatare umiltoare stimula sentimentul național. În 1912, prima lege lingvistică a permis introducerea limbii flamande în școlile secundare și mai târziu în învățământul mediu.

În timpul războiului din 1914-1918, un mic colț de țară, Flandra occidentală, a devenit liberă, 80 % din populația ei sunt flamanzi, iar ofițerii și cadrele militare erau francofoni. Ordinele erau date în franceză, deși majoritatea militarilor erau flamanzi. Această situație era revoltantă în ochii tinerilor flamanzi, și a provocat o reacție mare în rândurile tineretului catolic flamand. O parte din acești tineri mergeau la Universitatea din Louvain, și uneori utilizarea limbii flamande favoriza trezirii conștiinței naționale; cealaltă parte a tineretului flamand se ținea de partea forțelor armate, unde posturile militare înalte erau deținute de francofoni. Din cauza integrării forțelor naționale și a contactelor interetnice, războiul a avut o influență considerabilă în evoluția evenimentului: de exemplu, în această perioadă are loc flamandizarea palatului justiției.

După război, are loc un nou salt al mișcării naționale. Societatea Națiunilor adoptă principiul unității naționale și încerca să integreze grupurile lingvistice și etnice. În această perioadă de efervescentă, la flamanzi se evidențiază două tendințe interne: grupul extremist care reclama impertinent anexarea la Olanda; grupul moderat, care preconiza menținerea “formulei belgiene” și unitatea țării cu condiția ca totuși legile să fie ameliorate (îmbunătățite). În 1933, o lege de importanță primordială a introdus unilingvismul teritorial. În curând în Flandra, școlile subvenționate de stat au devenit flamande. Este important a nota că nu flamanzii au fost aceia care au cerut unilingvismul teritorial, ci valonii, care în general, cunosc o singură limbă și nu simt nevoia de a învăța o a doua limbă. Flamanzii se simt obligați a cunoaște franceza, în același timp ținând la limba lor maternă. Iar valonii, mai puțin interesați de flamandă, caută mijloace de a-i convinge pe toți belgienii că o singură limbă este suficientă. De aici, în 1933, a și fost adoptată legea unilingvismului conform principiului teritorial. În acest timp, capitala Bruxelles a căpătat un statut special. Este un caz paradoxal. Bruxelles se află în țara flamanzilor, dar predomină caracterul său francofon. Este o insulă francofonă în mijlocul majorității flamande.

Totuși vechiul sentiment flamand a continuat să trăiască. Era un decalaj între faptul că în industrie, în comerț, în administrație posturile înalte erau ocupate de francofoni și faptul că numeroși flamanzi își continuaseră studiile universitare. În sfârșit, marea industrie tindea să se deplaseze spre Flandra; grosul metalurgiei se deplasa spre mare, pentru că minereul nu mai venea din Alsacia ci din țări mai depărtate. Copii acelor care au suferit în urma războiului acceptau cu greu că flamanzii nu ocupă posturi mai înalte, sau că administrația țării a fost centralizată la Bruxelles, în centrul teritoriului flamand, într-un oraș unde flamanzii nu se simt ușor. În acest context s-ar părea că e necesar a admite ca Belgia să fie reconstruită. În 1965, în cadrul unor discuții care s-au prelungit 2-3 ani, problema a fost atacată frontal. Prim-ministrul a decis a rezolva o dată și pentru totdeauna problema lingvistică. Legislația din 1933 a stabilise principiul unilingvismului teritorial., dar nu trasase cu precizie frontierele.

Ca urmare a acestei omisiuni, cu ocazia fiecărui recensământ, apăreau nenumărate dispute în micile orașe situate de-a lungul frontierei nedefinite. Legile

din 1963 au avut ca obiect fixarea definitivă a zonelor lingvistice. Aplicarea logică a acestei idei a sfârșit prin abolirea recensământului lingvistic. Douăzeci de ani după aceea nu s-a mai făcut recensământul. În afară de aceasta, o problemă majoră o constituie Bruxelles, care se află în teritoriul flamand, iar populația sa e francofonă. Măsurile luate de guvern în 1965, privind frontierele lingvistice fură penibile pentru Bruxelles; se știe că ele n-au reușit să pună punct conflictului lingvistic din Belgia.

În ultimele decenii au crescut disputele lingvistice între vorbitorii de limbă franceză (valonii) și cei de limbă olandeză (flamanzii), accentuate de diferențierea pe plan economic a nordului și a sudului, repercutate în viața politică și în instabilitatea guvernului. În 1988, Belgia devine stat federal (Flandra, Vallonia și enclava francofonă a Bruxellesului).

Cele ce preced arată că, la contact, limitele terenului de joc cresc și, chiar dacă, în mod implicit, crește și numărul regulilor, în realitate, cresc și libertățile pe care vorbitorul și le asumă. Prin contact, acesta face cunoștință cu elementele unui nou sistem lingvistic, cu modalitățile acestuia de a funcționa, cu regulile care îl guvernează, cu mentalitățile pe care le vehiculează, promovează și plăsmuiește. Faptul acesta în sine ajunge să activeze tendința înăscută de a utiliza cât mai multe elemente din cele la îndemână, procesul de orânduire a acestora într-un sistem relativ coerent nefiind o preocupare, ci doar o activitate instinctivă, guvernată de puternicul principiu al economiei (probabil suveran al oricărei legi a Universului și al oricărei entități existente, regulator al oricărei tendințe entropice). Procesul împrumutării, la nivelul comunităților compozite sub aspect etnic este la fel de natural precum limba, și chiar dacă, în sens îngust, el se referă la un termen aparținând altui sistem lingvistic, în realitate, acest proces constituie forma plenară de funcționare a limbii. Cu alte cuvinte, simpla înțelegere a termenului străin și prezența acelui impuls pragmatico-afectiv pot fi de natură a declanșa procesele preliminare de adopție a termenului.

Procesul acesta este parte a exercițiului limbii. De aceea, considerăm că, pentru vorbitorul aflat în stare de contact lingvistic, diferențele dintre sisteme nu sunt decât stimuli prin care sistemul pe care îl utilizează, mentalitatea sa, modalitățile de înțelegere a realității evoluează, granițele dintre sisteme nefiind limite de netrecut, ci orizonturi ce trebuie depășite.

Referințe bibliografice

- Al. Rosetti. *Istoria limbii române*. București: Editura pentru Literatură, 1968.
I. Coteanu. *Lingvistică și filologie în Crestomație de lingvistică generală*. București: Editura Fundației România de Măine, 1998/
L. Ionescu-Ruxădoiu. Dumitru Chițoran. *Lingvistica și planificarea lingvistică*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975.